

NOIR ROMÁN S PŮSOBIVOU INTROSPEKTIVNÍ HLOUBKOU

Dorothy B. Hughesová: V osamění
Z angličtiny přeložil Martin Pokorný
Maraton, Praha 2024, 272 s.

Pavel Horký

S tvorbou tzv. americké drsné školy (*hard-boiled school*), zrozené ve dvacátých letech minulého století, se mohl český čtenář již důkladně obeznámit prostřednictvím řady překladů, a tak milovníci děl tohoto ražení jistě z autopsie znají detektivní romány Raymonda Chandlera či Dashiella Hammetta. Oba spisovatelé „svým důrazem na kresbu prostředí se zřetelným sociálně kritickým podtextem, spojeným s rezignací na udivující vynalézavost zápletky, dokonce zčásti opouštějí nejvlastnější terén detektivky a míří k teritoriu společenského románu, kombinujíc jej zároveň s prvky thrilleru.“ (Dagmar Mocná, Josef Peterka a kolektiv: *Encyklopedie literárních žánrů*, Paseka 2004, s. 109) Díky nakladatelství Maraton nyní máme poprvé možnost seznámit se s americkou spisovatelkou Dorothy B. Hughesovou (1904-1993), autorkou čtrnácti kriminálních próz, v češtině.

Román *V osamění* (1947) byl roku 1950 zfilmován režisérem Nicholasem Rayem, v hlavní roli se představil slavný herec Humphrey Bogart. Jak knižní předlohu, tak filmovou adaptaci lze zařadit k žánru *noir*. V něm, jak se uvádí v odborné literatuře, nebývá většinou protagonistou kriminalista, nýbrž oběť, podezřelý či viník; děj bývá zasazen do prostoru metropole, zobrazen jako prostředí zločinu a korupce; a hlavní postava má sebezníčovající sklony.

Hrdinou recenzované prózy je Dix Steele, bývalý válečný pilot z druhé světové války, závislý na finanční podpoře svého zámožného strýce. Pochází z východní části USA, ovšem momentálně žije v Los Angeles, kde obývá byt svého známého Mela Terrisse, jenž údajně odcestoval do Ria a byt mu pronajal. Dix také

jezdí jeho autem a nezdráhá se ani nakoupit na dluh na jeho jméno. Protagonista se prezentuje jako spisovatel se zájmem o detektivní problematiku, ve skutečnosti však nepíše a oddává se zahálce, kterou si zpřijemňuje epizodami přepychového života podle toho, jak mu to aktuální finanční situace dovoluje. Seznamuje se se svou sousedkou, atraktivní a ambiciózní herečkou Laurel Grayovou, jež ho silně přitahuje a s níž plánuje i společnou budoucnost, jíž si však ona, zvláště když svého milence více poznává, není vůbec jistá. Dix v L. A. také vyhledá svého bývalého válečného druha Bruba Nicolaie. Ten se ve „městě andělů“ usadil, oženil se s půvabnou Sylvii a začal tam pracovat jako vyšetřovatel. Detektivní téma se prolíná celým románem, v kalifornské metropoli totiž řadí škrtič žen, jež se policii nedaří dopadnout, a případ nevyplývá příliš nadějně.

Přestože se román odehrává v době poválečné a reminiscence předchozího období nejsou časté, nelze je označit jako nepodstatné. Dix vstoupil do války jako dobrovolník kvůli své posedlosti létáním a touze zažít vzrušení. Své vojenské roky považuje za první šťastné. Tento zdánlivě zcela paradoxní pocit má opodstatněn. Armádní prostředí a tenká hrana mezi životem smrti smazaly sociální rozdíly a Dix se z chudého mladíka stal významným mužem – nejlepším letcem v rotě, elegantně oblečeným v uniformě a v očích žen žádoucím. V období míru tento piedestal opouští, ambice vrátit se na výsluní v něm však zůstává. Rozpor mezi neradostnou realitou a vysokými ambicemi v něm vyvolává frustraci a zároveň touhu zanechat stopu a být znovu respektován.

Válečné a poválečné období *V osamění* spojuje motiv zabíjení. Bylo náplní úkolů Dixe a Bruba během bitevních letů a představuje hrozbu v Los Angeles, kde se oba kamarádi již v civilu shledávají. Znechucení z válečného zabíjení motivovalo Bruba přidat se k policii; doufá, že se mu nakonec podaří vraha žen vypátrat, jakkoliv obtížné se to vzhledem k nedostatku smysluplných vodítek může jevit. Po dalším ze zločinů je přesvědčen

o tom, že sériový škrtič toho nenechá a udeří znovu, protože „vrah je vrahem“, jako „je herec hercem“ (s. 104), a nemůže tedy snadno vystoupit ze své role.

V *osamění* nepředstavuje klasickou detektivku soustředící se na proces objasňování zločinu. Spíše se jedná, jak sděluje anotace, o psychologickou *noir* prózu s kriminálním motivem. Vraha známe již velmi brzy, přesto příběh nepostrádá napětí. To plyne především z podmanivé atmosféry a introspektivního ponoru do nitra protagonisty. Noirové ovzduší spoluutváří tematizovaná morální ambivalence jedné z postav, která kolísá mezi euforií a ponurou náladou, a přítomnost *femme fatale*. Tou je zde smyslná herečka Laurel, energická žena se zrzavými vlasy a bystrým intelektem a současně potvora, jež podléhá svým rozmarům. Není ovšem bytostí výhradně emocionální, umí totiž muži také promyšleně manipulovat: „Ovládala všechny figle: vyjadřovat se frázemi, říkat víc, než se dá říct slovy.“ (s. 82) Laurel na jedné straně nenávidí pracháče a manželé Nicolajovi jsou pro ni „parchanti na vysoké noze“ (s. 160), na straně druhé si však nechce vzít Dixe, protože by se ocitla na mizině. Nesmírně přitažlivě působí také Brubova šarmantní žena Sylvia, ovšem na rozdíl od herečky Laurel postrádá divoký temperament a evokuje spíše klidnou sílu, rozvahu a serióznost.

Nosnými motivy díla jsou nezakotvenost, nestabilita a hledání prostoru, v němž by se jedinec mohl usadit, a to jak v případě bydliště a práce, tak i v rozměru sociálním. Zmíněné aspekty se pojí s postavou Dixe Steela, který si potrpí na luxus a eleganci, avšak nechce o ně usilovat tvrdou prací. Má zálibu v módním odívání a prvotřídní šaty si spojuje s vyšší šancí společensky prorazit: „Oblékl se elegantně, šedé flanelové kalhoty, sako v námořnické modři. Vypadal milionově. A taky si tak připadal.“ (s. 196) Stejnou péči jako svému oděvu věnuje také své tváři, kterou by nikdy nenechal zarůst: „[...] oholit se musí. Muž, který není hladce oholený, nevypadá jako normální člověk.“ (s. 198) K vytríbenému životnímu stylu patří také gurmánství. Ani tento

aspekt není v románu opominut. Protagonista si rád pochutnává na bohatém menu a dopřává si vybraný alkohol. Pomačkané šaty a stravování ve fastfoodech mu evokují zanedbanost a úpadek, jež se snaží odvracet.

Recenzovaná próza sugeruje, jak ohromnou silou mohou na člověka působit frustrace, pochybnosti či žárlivost, přerostou-li u něj v paranoii, vztek a nenávisť. Americká autorka v díle dovedně předestírá různé podoby a odstíny strachu. Tuto emoci ztvárňuje rovněž metaforicky, což dokládá umělecké ambice působivého textu: „*Strach není zubatý klín světla, který tě rozetne, strach není mrazivá pěst ve tvých útrobach, strach není něco, čemu bys mohl čelit a zničit to svou arogancí. Strach je mlha, která se plazí kolem tebe, ovíjí tě svými úponky, prosakuje ti do porů, do masa a do kostí: Strach je dívka, která šeptá jedno slovo pořád dokola, slůvko, které jsi odmítal slyšet, přestože ti ten šepot zněl v uších jako křik, děsivý křik, na který nikdy nezapomeš. Slyšel jsi ho stále dokola a ta mlha byla doruda zbarvený závoj, který sis nemohl strhnout z očí.*“ (s. 153)

Důležitým aspektem, avizovaným ostatně již titulem díla, je samota. Ta sice někdy „*skýtá divokou slast*“ (s. 33), ale většinou působí tíživě. Brub věří, že se policii nakonec škrtiče podaří dopadnout, protože, jak je přesvědčen, zločinec „*musí žít sám se sebou. Je polapený v osamění*“ (s. 103). Když vrah v závěru silně pociťuje svou izolaci a nevěří už ani ve vzdušné zámky, jež si naivně vysnil, rozhodne se udeřit znovu. Rozuzlení románu pak odmění i ty čtenáře, kteří před introspektivní hloubkou dávají přednost thrillerovým momentům.

Pokud navštívíte webové stránky nakladatelství Maraton, objevíte na nich stručnou anotaci Edice Svět zločinu – kniha *V osamění* Dorothy B. Hughesové je jejím prvním svazkem. Rozjezd této řady se velmi povedl i díky mimořádně čtivému překladu Martina Pokorného. Celkově text vyniká intenzitou, psychologickou přesvědčivostí a úchvatnou atmosférou. Tyto přednosti činí z recenzovaného díla jeden z reprezentativních počínů v subžánru románu *noir*. ■